

Az egyházi és a *kolostori* javak néptulajdonba mennek át. Ezeket a javakat munkásegyesületek kezelésébe kell utalni, tiszta hozamuk kulturális célokra fordítandó.

A 13. pont szövege a következő legyen:

A jövedelmi, vagyon- és örökösödési progresszív adó. Az egyenes adó (fogyasztási adó) megszüntetése. A dohánymonopólium megszüntetése. A szabad szeszfőzés engedélyezése. Minden vámhatóság (kihagyva a városi szót) és vám megszüntetése. Minden olyan gazdaságpolitikai intézkedés megszüntetése, mely a kisebbség érdekében megkárosítja a lakosság többségét. A lét(család)-fenntartáshoz szükséges jövedelmeknek a jövedelmi adó alóli mentesítése.

C

1903 ápr. 18

A temesvári „Votul Poporului” román szociáldemokrata hetilap beszámolója az 1903. éni budapesti szociáldemokrata kongresszusról¹

Végre mi is elérkeztünk odáig, hogy képviseltethetjük magunkat a szociáldemokrata kongresszuson, amely a nép igazi parlamentje, ahol ténylegesen figyelembe veszik a mi érdekeinket. Itt tárgyalták meg, hogyan érhetnők el, hogy megszabaduljunk az urak igája, a kapitalizmus igája alól. Hogyan segítsék a népet, amely oly nagyon elnyomott, minden erejéből kizsákmányolt, az állam minden hivatalnokának alárendelt és a burzsoázia, a kapitalizmus szolgálatában állók részéről kifosztott. Mennyit kell szenvednünk a falu hivatalnokaitól minden helységben és megyében, akik gúnyt űznek belőlünk, kutya módon bánnak velünk, kedvük szerint kormányoznak, annak ellenére, hogy éppen mi választottuk őket.

Ennek az az oka, hogy írástudatlanok vagyunk, nem jártunk iskolába, hiányoznak az igazi ismereteink, hogy megismerjük fájdalmainkat, hogy tudjunk védekezni, meg tudjuk védeni magunkat ellenségeinktől, akiket különben épp mi választottunk, hogy aztán ők maguk zsarnokmódon uralkodjanak fölöttünk.

Elmondhatjuk, hogy az ez évi kongresszuson az igazi nép, a mezei munkások képviseltek bennünket, paraszti ruhába öltözve, öreg emberek, akiknek életteli fiatal szívük van, mindent el tudtak mondani, világos és értelmes szavakkal, meg tudták bírálni a csendőrök nyomorult viselkedését, akik meg akarták akadályozni küldötteink elindulását, elvéve tőlük a pénzüket, hogy ne tudjanak elindulni Budapestre, hogy találkozhassanak többi szenvedő testvérükkel s, hogy együttesen tanácskozzák meg, hogyan lépjenek fel ellenségeinkkel, valamint annyira igazságtalan rendszerrel szemben, a mi magyar hazánkban.

De nem sikerült az uraknak, mert a mi barátaink öntudatosak és határozottak, mert az eddig elszenvedett fájdalmak határozottakká tették őket és bátorságot adtak, hogy harcoljanak az elnyomott nép sorsának javáért és jobbrafordulásáért, tudva azt, hogy a többi szenvedő társal való egyesülésben van az erő és a felszabadulás reménye.

Az ez évi kongresszuson majdnem az összes vármegye képviseltették magukat küldöttekkel. Az utóbbi időkben a szocialista eszme az ország minden zugába elhatolt, minden munkás otthonába, ez a tény igazolja, hogy a szocialista eszme igaz, hogy csak a vörös zászló alatt egyesült nép tudja meggyógyítani ezeket a csontig ható sebeket, melyeket a rendszer okozott nekünk. Igen sok román küldött volt, és mindegyik beszélt, s elmondották a kongresszusnak fájdalmaikat, melyeket falvaikban el kell szenvedniök a jegyzőtől és a bírótól, hogy ezek milyen aljasan bánnak azoknak a falvaknak és városoknak népével, ahol élnek és nagyon megsértették őket.

¹ A közlemény eredeti címe és leléhelye: *Congresul nostru in Budapesta* — Budapesti kongresszusunk. — *Votul Poporului* 1903. ápr. 18; 13. sz.

A kongresszust április 12-én 10 órakor nyitották meg. Elnöknek dr. Goldner testvérünket választották meg, aki üdvözölte összes barátainkat, akik a szociáldemokrata párt nevében részt vesznek a kongresszuson. A küldöttek azokról a vidékekről valók voltak, ahol van szocialista szervezet, több mint 300 küldött volt, csupán a románok mintegy harmincan voltak.

Goldner után Weltner barátunk, a párt titkára szólalt fel, ő ugyancsak üdvözölte a küldötteket, és jelentést tett mindarról, amivel egész éven át meg volt bízva.

Ezek után Fleischmann pénztáros beszélt és mindenről rendesen elszámolt. Azután közölte az ellenőrző bizottság jelentését, hogy a pénztárt és a munkáspárt többi hivatalát is ellenőrizték és mindent rendben találtak.

Miután mindnyájan felszólaltak, áttértek a napirendre, és javaslatokat kezdtek tenni; végül szavaztak, és megvitatták a szóban forgó programot, s a kongresszus valamennyi küldötte megszavazta azt.

Ezután minden egyes küldött az emelvényhez ment, és falujabeli testvére nevében beszélt, üdvözölte a kongresszust. Különbféle nyelveken beszéltek, így: németül, magyarul, bolgárul és románul.

Ponta barátunk így szólt hozzánk román nyelven:

A román munkásság nevében üdvözlöm az összes szervezett munkások küldötteit, főképp azért, mert megértették a szocializmus magasztos eszméit, és összegyűltek a vörös zászló alatt, hogy együttesen harcoljanak a proletariátus felszabadításáért.

Utána Voichescu barátunk beszélt. Ő ezeket mondotta:

A magyar részek² román népe üdvözlí a kongresszust az egész Magyarország nevében, s hogy a déli³ proletárság felismerte annak szükségességét, hogy ők is szervezkedjenek, s odáig jutottak, hogy „Votul Poporului” címmel lapot indítottak, mely román nyelven védje meg a mindenfelől ellenségtől körülvevett román népet, egyrészt a hatalom: másrészt a papok ellen, akik nekünk a templomokban és vitairataikban szocializmus ellen prédikálnak; egy másik léhűtő pedig arra törekszik⁴, hogy hazugságokkal becsapja a népet, azt mondván, hogy Bokányi eladta magát a kormánynak. (Bokányi említésekor mindnyájan kiáltják: „Éljen Bokányi!”) A szónok azzal végzi, ne higgyenek ezeknek a hazugságoknak, tehát kiáltjuk: „Le velük!”

Ezután román nyelven még Neniți Tovoda barátunk beszélt:

Tisztelt gyűlés! Engem is elküldöttek, hogy képviseljem összes tesvérünket, de az úton megállított a jegyző és az elöljáró, akik rá akartak venni, hogy térjünk vissza, s hogy ne kövessük azokat, akik el akarják csavarni a fejünket oktalanságokkal és csalásokkal.

Ha csendben maradunk ott, akkor az urak elegendő munkát fognak adni, de 20—40 krajcárral egy napra; ennyiből kell megélnünk nekünk munkásoknak, hogy a basák jól éljenek. Mi ismerjük a mi érdekeinket, és nem kellene a jegyzők tanácsai, mi odamegyünk, azok közé, akik a mi javunkat akarják, mert a jegyzők és a papok szavai valótlanok. Tehát: „Éljen a szociáldemokrácia és az egész gyűlés!”

Gesni barátunk így beszélt: Testvérek, van nekem egy panaszom, amit ha elmondok nektek is, meg fogtok érteni. A hatalom egy vízimalomba dugott minket, követ tett a fejünkre, hogy az lenyomjon a föld mélyébe, a hatalom nyúz bennünket, és ha meg akarjuk védeni érdekeinket és jogainkat, a hatalom nem engedi. Elmondhatom testvéreink küldötteként, úgy jöttünk fel Pestre, mint tanulmánygyókok, hogy első ízben vegyünk részt mi is szociáldemokrata kongresszuson; a pénzt, amit a testvéreink adtak, elvették a csendőrök, hogy ne mehessünk a szocialisták közé, ahogy ők mondták. Én kénytelen voltam a saját pénzemből eljönni. Az bánt minket annyira, hogy semmit sem tudunk csinálni szabadon a mi országunkban. Ezért mondjuk: „Éljen a szociáldemokrácia!”

² É. Partium.

³ Utalás a délvidéki. közelebbről a bánági proletariátusra.

⁴ É. Mezőfi.

Eltelt az első nap, eljött az este, amikor is mulatságot rendeztek. Valamennyi egyesület fáklyákkal felvonult, mintegy 30 ezer munkás vonult át a városon. Midőn a kongresszus színhelyére értek, felsorakoztak, és itt néhány beszédet tartottak. Bokányi elvtárs⁵ is beszélt este 8 órától fél tízig. Többek között azt mondta: a munkásnép legnagyobb ellensége a klerikalizmus, a kapitalizmus és a militarizmus, a burzsoá osztályok, vagyis a hatalom, amely minket kormányoz, és arra törekszik, hogy fenntartsa ezt a három osztályt, a nép leigázása céljából. A klerikalizmus (vagyis a papok és a szerzetesek) elhomályosítja az agyunkat, a militarizmus elnyom a fegyverekkel, és még fenn kell tartuk adókkal, amelyek kiszívják a nép velejét, a kapitalizmus kizsákmányol bennünket, ezért hát le mindegyikkel, nem kellenek nekünk szerzetesek, nem kellenek nekünk hadseregek, mert a nép egyedül meg tudja védeni az országot, nem kellenek nekünk kapitalisták, hanem közös munka, mert mindnyájan együtt dolgozunk és együtt élünk.

Ezután a résztvevők hazatértek, és másnap folytatódott a kongresszus. — Visszatérünk rá a következő cikkünkben.

D

1903 máj. 1

Beszámoló a román „újjászervezett” szociáldemokraták 1903. évi nagyszalontai értekezletéről¹

Az ország hatalmasai megijedtek és kígyót-békát kiáltottak, meghallván, hogy az ország dolgozói már nem alszanak, hanem el akarják pusztítani a henyélőket, akik megeszik és elpusztítják mindazt, amit a munkások szereznek. Elsápadt az arcuk, amikor meghallották, hogy az ország 263 helysége 503 képviselőt küldött Nagyszalontára, hogy itt módot találjanak az elnyomottak megmentésére.

Leginkább azért ijedtek meg az urak, mert csak most vették észre, hogy a románság is felvilágosult, és nem tűri tovább, hogy a henyélők pusztítsák munkájukat, hogy a piócák tovább is szívják vérüket.

76 román község 158 képviselőt küldött Nagyszalontára, hogy bebizonyítsák a világ előtt, a román vágyik a szabadságra, és megelégette a szükségét, amiben évek óta része volt. Amikor a henyélők hírt vették ennek a gyűlésnek, szidták bennünket, mint a nemzet, az egyház, vagy bármiféle „jónak” az ellenségeit.

Hazugságok!

Nem vagyunk mi sem a nemzet, sem az egyház ellenségei, hanem éppen mi vagyunk azok, akik szeretetet prédikálunk, és nem teszünk különbséget ember és ember között, bármilyen fajhoz vagy felekezethez tartozzék is. Ezt csupán azért híresztelik ellenségeink, ezek a vérszívók, hogy visszatartsák azokat, aki még nem ismerik a szociáldemokráciát.

⁵ Az eredeti szövegben: testvér, testvérünk.

¹ A közlemény eredeti címe és lelőhelye: *Congresul nostru* — A mi kongresszusunk. — Vointa Poporului 1903. 8. sz. A Mezőfi vezette szakadár szociáldemokraták, az „újjászervezettek” román sajtója 1903 június elején beszámolót közöl a frakciónak a seprősi csendőrsortlúz ellen tiltakozó budapesti gyűléséről. „Május 25-én — olvassuk a tudósításban — pártunk nagygyűlést tartott Budapesten, hogy felemelje szavát azok ellen, akik a seprősi mérszarlást rendezték román testvéreink között.” (Măcelul din Șepruș — Adunare mare din Budapeșta. — A seprősi mérszarlás. Nagygyűlés Budapesten. Vointa Poporului 1903. jún. 1; 10. sz.) — A román „újjászervezettek” sajtója egyébként éles harcban állt a magyarországi román szociáldemokraták temesvári lapjával, a Votul Poporului-val, mint ez utóbbinak a mezőfista szakadár frakció román tagozata lapakciója elleni tiltakozó cikkéből (*Dracii nu sunt morti*. — Az ördög nem alszik. Votul Poporului 1903. ápr. 4; 11. sz.) is kitűnik.